

## JAVÍTÁSI ÚTMUTATÓ

## 10. évfolyam

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ABC kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta vagyis az item megoldása jó, illetve a tanuló nem oldotta meg, vagyis az item megoldása nem jó. Az első esetben az item betűjelét kell bekarikázni. A feladatelemek pontszáma 2 – amennyiben az item betűjele mellett 2 áll – vagy 1 – ha a betűjel mellett szám nincs. Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen a javítókulcsban megoldott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint a szakirodalommal igazolható jó válasz is itemet ér.

1. a) H  
b) I  
c) H  
d) H  
e) H  
f) I  
g) H  
h) I  
i) I  
j) H  
k) I  
l) I

12 pont

2. a) a magyarok ősi szállásterületei  
b) I. István által alapított püspökségek  
c) Vazul / Vászoly fiai  
d) az investitúraharcban részt vett pápák  
e) gótikus templomok  
f) Károly Róbert hívei / az új arisztokrácia tagjai

6 pont

3. a) a hellenizmus aláhúzása  
**Indoklás:** A hellenizmus történelmi időszak / a görög és az ókori kelet társadalmi és kulturális hagyományainak ötvöződése, míg a másik kettő uralkodó.  
b) Lübeck aláhúzása  
**Indoklás:** a Hanza-városokhoz tartozik, a másik kettő pedig a levantei városokhoz.  
c) 1046 aláhúzása  
**Indoklás:** ez az évszám pogánylázadáshoz kapcsolódik, míg a másik kettő fontos dokumentumok megszületéséhez.  
d) Garai Pál aláhúzása  
**Indoklás:** Ő Károly Róbert támogatója, míg a másik kettő kiskirály és Károly Róbert ellenfele.  
Az egyes itemek akkor megoldottak, ha az aláhúzott szó és kiválasztásának indoklása is helyes. Egy itemre 0 vagy 2 pont adható.

8 pont

4. a) Földnélküli János  
b) Jeanne d' Arc  
c) Aquinói Szent Tamás  
d) II. András  
e) Julianus barát

5 pont

5. a-b) Erzsébet, az anyakirálynő és Garai nádor is a francia király öccsét, Orléans hercegét látta volna szívesen a trónon. (1) A Szécsiek és a Lackfiak Zsigmondot támogatták (1) / a délvidéki Horvátiak Durazzói (Kis) Károlyt kívánták trónra emelni. (1) Bármely helyes válasz egy megoldott itemet jelent. Maximum 2 pont adható.  
c) Luxemburgi Zsigmond a bárók segítségével lett király, ennek súlyos ára volt: Lackfi Istvánt nádorrá kellett kineveznie (1) / a többi bárót jelentős birtokokkal megadományoznia (1) (a királyi birtokállomány felét eladományozta). Bármely helyes válasz egy megoldott itemet jelent. Maximum 1 pont adható.  
d) Megváltoztatta a törökkel a politikáját védelemre rendezkedett be. (Ehhez igyekezett megteremteni az anyagi feltételeket, a stabil királyi hatalmat, a nemzetközi tekintélyt)  
e) A "placetum regium" lehetővé tette, hogy a pápai bullákat csak Zsigmond beleegyezésével lehetett kihirdetni (1417-ben a konstanzi zsinaton megszerezte a főkegyúri jogot is, innentől kezdve az egyházi méltóságokra ő állíthatott jelöltet). Zsigmond 1408-ban hozta létre a Sárkányrendet, amely jelzi a király és a bárók kapcsolatának szorosabbá válását is (a lovagrendnek az uralkodó, felesége, Borbála és 22 báró is a tagja lett, sőt Európa neves emberei közül is többen, pl. V. Henrik, angol király, beléptek a rendbe).  
f) Tárnoki városok. A királyi városok közül a legfontosabbakat kiemelte, és a tárnokbíró hatásköre alá rendelte. Cserébe számított a városok politikai és anyagi támogatására.  
g) Zsigmond jövedelmeinek nagy része a jobbágyoktól folyt be, ezért igyekezett a jobbágyi szolgáltatásokat és a jogaitat egységesé tenni. 1397-ben kimondta, hogy a jobbágyok tartozásaik rendezése után szabadon költözhetnek (ez a Dráván túliakra nem vonatkozott) 1405-ben ezt megerősítette.  
h)

8 pont

6. a-p)

p)

|    |   |   |   |          |          |   |   |   |
|----|---|---|---|----------|----------|---|---|---|
| a) |   |   | R | E        | <b>G</b> | Á | L | É |
| b) | H | O | S | P        | <b>E</b> | S |   |   |
| c) |   |   | H | U        | <b>S</b> | Z |   |   |
| d) | F | E | K | E        | <b>T</b> | E |   |   |
| e) |   |   |   | J        | <b>A</b> | J | C | A |
| f) |   |   | M | U        | <b>H</b> | I |   |   |
| g) |   |   | F | E        | <b>U</b> | D | U | M |
| h) |   |   | M | Á        | <b>N</b> | U | E | L |
| i) | P | R | Á | <b>G</b> | A        |   |   |   |
| j) |   |   | G | <b>A</b> | R        | A | S |   |
| k) |   |   | V | Á        | <b>R</b> | N | A |   |
| l) |   |   | F | <b>O</b> | R        | I | N | T |
| m) | G | I | S | K        | <b>R</b> | A |   |   |
| n) |   |   |   | B        | <b>U</b> | L | L | A |
| o) |   |   | R | O        | <b>M</b> | Á | N |   |

- q) *A magyarok viselt dolgai* a szerzőt ismeretlensége miatt Anonymusként emlegetjük ( *P. mester* jegyző krónikás írása nagyjából a honfoglalástól a Szent István koráig tartó időszakról ír)
- r) *Kézai Simon* Gesta Hungarorum (a honfoglalástól IV. László király uralkodásáig (1272–1282) tájékoztat a magyarok történelmének első évszázadairól.) Mindkét mű latin nyelvű *gesta*.

18 pont

7. a-f) Werbőczy István (1458 körül- 1542) Politikai pályáján **nádori, kancellári, főbírói tisztségeket** töltött be. (1) Népszerűsítő latin irata (Decem divinatorum preceptorum libellus, 1524) a tízparancsolatot, és a megszegéséért járó büntetéseket magyarázza. (1) A mű pompás fametszetekkel díszített. 1514-ben kidolgozta a parasztfelkelést megtorló **törvényjavaslatot**. (1) II. Ulászló bízta meg az országbírói ítélőmestert "az ország minden jogainak, törvényeinek, bevett és jóváhagyott szokásainak s rendeleteinek egybeszedésével, címekre és fejezetekre osztásával". (1) Werbőczy István **Hármaskönyve, vagy más néven Tripartituma** (teljes nevén Tripartitum opus Hármaskönyve (Tripartitum) **1517-ben jelent meg (1), a magyar szokásjogot foglalta össze (1), a feudális jogrendszert a köznemesi érdekek szerint kodifikálva. (1) Ez az első perrendtartás és magánjogi gyűjtemény is egyben. (1) A joggyűjtemény nem emelkedett jogerőre (az országgyűlés 1514-ben megtárgyalta és elfogadta a jogkönyvet, majd megerősítő levelével is ellátta, de az uralkodó nem szentesítette), ennek ellenére a XIX. századig meghatározó maradt a magyar jogrendszerben.**

(Mezey Barna - Werbőczy István: Nagy képes millenniumi arcképcsarnok. - Bp.:Rubicon-Aquila, 1999.- p.56-59. – (Rubicon-Aquila - könyvek)

6 pont

8. a) csökkent  
b) szerb  
c) románság / románok  
d) ruszinok  
e) németek  
f) kunok  
g) zsidók  
h) olaszok

8 pont

9. a-i) Az itáliai reneszánsz először Hunyadi János udvarában jelent meg Vitéz János irányításával. Vitéz J. Váradon létesített könyvtárat, sok ifjúnak biztosított külföldi tanulmányutat, például Janus Pannoniusnak is. Mátyás Vitéz János hatására szerzte humanista műveltségét (1). Az új eszmék (humanizmus, reneszánsz) központja az 1470-es évektől Mátyás budai palotája. (1) A reneszánsz stílusú építkezéseket jól példázza a visegrádi királyi palota és a budai vár különböző részei (1) Mátyás híres könyvtárával, a "Bibliotheca Corviniana" közel 25 ezer kötetével csak a vatikáni könyvtár vetekedhetett (1). A kódexek (corvinák) főként Itáliában készültek (1), de Magyarországon is volt másoló-és könyvkötő műhely (1). Leghíresebb könyvtárosa Galeotto Marzio volt, aki Janus Pannonius révén került Magyarországra (1). 1473-ban nyitotta meg Hess András az első budai nyomdát (1) Mátyás 1467-ben, Pozsonyban egyetemet is alapított (1). Az Itáliából érkezett Antonio Bonfini az uralkodó megbízásából írta meg a magyarok történetét, a *Rerum Hungaricum Decades*-t (1). Kiemelkedő történetíró volt Thuróczy János ítélőmester, aki elkészítette a *Chronica Ungarorum* című munkáját (a magyarság összefoglaló történelme). (1) Érdemes megemlíteni Beatrix hatását is (1)

9 pont

10. a-s) A XV. század folyamán a háborúk nagy terhet jelentettek a társadalom nagy részét (kb. 90 %) kitevő parasztságnak. Az adóterheket az uralkodók folyamatosan emelték. (1) Zsigmond idején még évi 20 dénárt jelentett, Mátyás idejére ez meghaladta az 1 forintot (1). (Érdekes társadalmi hatása is lett, mivel az adót családonként kellett fizetni, a kisebb családok összeköltözéssel védekeztek ellene). Így megnőtt a pusztán maradt jobbágytelkek száma, amelyeket feltehetően megműveltek, de az állami adót nem fizették, csak a földbirtokosnak járó kisebb járandóságokat fizették meg. A szabad költözködési joggal rendelkező jobbágyok gyakran éltek, főleg a peremterületeken az elvándorlás lehetőségeivel.(1)
- Nőtt a gazdasági különbség, így növekedett azok száma, akik résztelken éltek vagy jobbágytelkek nélküli zselléreké váltak (1) Ez a társadalomnak közel húsz százalékát jelentette.
- A gazdasági fejlődés, az ártermelés, az uralkodók várostámogató politikája növelte a városok számát, bár többségében mezővárosok jöttek létre (1) Magyarországon nagy számban születtek a mezővárosok mellett különféle jogállású bányavárosok, szabad királyi városok. Mátyás idején az alföldi állattenyésztő és kereskedelemmel foglalkozó városok fejlődtek erőteljesebben (1).
- A polgárságnak elsősorban gazdasági és nem politikai szerepe volt. (1) Különböző jogokkal, kiváltságokkal rendelkeztek aszerint, hogy milyen várostípusba tartoztak.(1) A 15.század első felében (Zsigmond idején) az uralkodó főként a határvárosokat támogatta, míg Mátyás főleg a központi fekvésűeket. Megerősödött Buda mellett Pest, Szeged, Székesfehérvár gazdasági szerepe. (1)
- Az ipar szervezeti formáját tekintve céhes jellegű volt. Az ipar és a kereskedelem mellett fontos jövedelmet biztosított a mezőgazdaság (1) A legnagyobb hasznot a távolsági kereskedelembe való bekapcsolódás teremthette meg (1).
- A királyi birtokok adományozása folytatódott a század elején, csak Mátyás idején állt meg. Erre az időszakra a bárói réteg hatalmas birtokokkal rendelkezett, gyakran szövetségre léptek egymással (ez főként a század elején> L! Zsigmond kori ligák)
- Hunyadi Mátyás ahhoz, hogy a kincstár katasztrofálisan alacsony bevételét emelhesse, pénzügyi reformokat vezetett be. Ernuszt János felismerte, hogy megoldást csak egy központosított, az egész országra kiterjedő pénzügyi rendszer jelenthet.(1) A királyi jövedelmeknek egy kézbe, a kincstartóba kell befutnia. Mátyás reformjait az országgyűlés elfogadta és 1467. március 25-én ki is hirdették.
- Bevezette a háztartásonként szedett királyi kincstár adóját (azaz a füstpénzt - tributum fisci regalis), ami a kapuadó elnevezésűt váltotta fel (így nem portánként, hanem családonként szedték be az adót) (1). A változás jelentős jövedelememelkedést jelentett Mátyás számára, mivel a jobbágytelkeken sokszor két, sőt három család is élt, így két-három szoros volt az emelkedés. Másrészt, az új adó nagyon szűk korlátok közé szorította a korábban mentesítésekkel rendelkezők létszámát.(1) Így vált jelentős bevételi forrássá.
- Bevezette a koronavámot a korábbi harmincadvám helyett. Ez lehetővé tette a jól jövedelmező zálogban és bérben levő vámok visszavételét és a mentességek is csökkentek. (1)
- Állandó értékű ezüstpénzt veretett. Mivel ezt nem kellett évenként beváltani, a fizetési kötelezettségek számon kérhetőbbek lettek. Ez azt is jelentette, hogy a kincstár elesett az évenkénti pénzváltási nyereségtől. Hosszú távon azonban tervezhetőbb gazdasági alapot teremtett.
- A törvény továbbá kimondta a koronabirtokok elidegeníthetlenségét, valamint az elidegenítettek visszavételét. (1)
- A rendkívüli hadiadót évenként kivetették. Ennek mértéke portánként egy forint volt. (1)
- Habár a korhoz képest ezek az adók nem voltak alacsonyok, az új rendeletek azt is megtiltották, hogy a földesurak más címenek egyéb adókat is kivessenek. Ez az adózók körében stabilitást hozott, ami valószínűleg hozzájárult a „Mátyás, az igazságos” név elterjedéséhez. A reformok hatására az ország első számú bevételi forrása az adók lettek.(1)
- A király jövedelmei három forrásból táplálkoztak. Az első kettő a kincstartó fennhatósága alá tartozott, míg a harmadikért a budavári udvarbíró felelt. Ez a három nagy csoport a következő:
- Rendes bevételi források: Sóbányászat, ércbányászat, vámjövedelmek, adójövedelmek. (1)
  - Rendkívüli bevételi források: Rendkívüli adók, birtokok elidegenítése, elzálogosítása, egyházi javadalmak bevételei üresedés esetén, ajándékok, a meghódított tartományokból származó jövedelmek, külföldről kapott pénzbeli támogatás.
  - Koronabirtokok jövedelmei: Várak, földterületek jövedelmei, jászkunok adója.(1)
- Az ezüstpénz mellett forgalomban volt a kedvelt és jó minőségű aranyforint is.(1) Mátyás veretett még garast, dénárt és obulust (1 aranyforint = 20 garas = 100 dénár = 200 obulus volt, ami persze drasztikusan változhatott a pénzrontások idején). (Megváltozott az érmekép is. A Kisdedet tartó Madonna került az ezüstpénzek hátlapjára és az aranyforintok előlapjára. A madonnás érmekép évszázadokig fenn is maradt. Az ország akkori jelentős pénzverdei Budán, Kassán, Körmöcbányán, Nagyszebenben és Nagybányán) ( megadott szakirodalom alapján)
- Minden helyes tartalmi válaszelem egy megoldott feladatelemet, s egy pontot ér.*  
*Maximális 20 pont akkor adható, ha legalább 20 tartalmi feladatelemet logikus szövegösszefüggésbe illesztett a tanuló a helyes történelmi szakszókincs alkalmazásával.*

A képek, ábrák forrásai: A Nemzeti Tankönyvkiadó Forrásközpontú történelem tankönyveihez készült CD

A feladatlapplal kapcsolatos kérdéseikkel a következő telefonszámon kereshetnek: munkahelyi telefonszámom 06-94/501-341

Kedves Kollégák! Munkájukat ezúton is köszönjük. Kívánunk további jó erőt és sok sikert!

A versenybizottság nevében: B. Balogh Éva, szaktanácsadó